

Töökoha mõju Eesti meeste lapsesaamis- plaanidele

*Mare Ainsaar
Ave Roots
Marek Sammul
Kati Orru*

Sissejuhatus

Lapsesaamisplaanide uurimine võimaldab mõista ja mõjutada tegureid, mis avaldavad mõju sündimusele. Perekäitumisest arusaamiseks on asjakohane uurida nii tegelikku käitumist kui ka inimeste hoiakuid ja plaane. Kuigi mõned uuringud on näidanud, et hoiakud ei ole ainsad inimese tegevuse mõjutajad ning plaanid ei ühti täielikult tegeliku käitumisega, on neil siiski täita käitumises oluline osa (Bagozzi 1992; Maio, Olson, 1995; Ainsaar 2013b). Enamikus sündimust käsitlevates uurimustes antakse ülevaade naiste käitumisest (Greene, Biddlecom 2000), kuid tänapäeval teevad paarid otsuse lapse saamise kohta sageli koos (Thomson jt 1990; Thomson 1997) ja seega on vaja uurida ka meeste lapsesaamisplaanide. Näiteks on teada, et lapsed saavad vähem ja hiljem need paarid, kus abikaasade vahel valitseb erimeelsus laste saamises (Thomson jt 1990; Miller, Pasta 1995; Quesnel-Vallée, Morgan 2003; Berrington 2004). Soovitavate laste arv on nii meeste kui ka naiste puhul erinev ning muutub elu jook-

sul partneri eelistuste ja elusündmuste mõjul (Liefbroer 2009; Iacovou, Tavares 2011).

2015. aasta Eesti meeste uuring näitas, et kuni 54aastased Eesti mehed peavad ideaaliks peret, kus on üle kahe lapse, ja ka endale soovitakse sama palju lapsi (Ainsaar, Themmas 2015). Samast uuringust selgub, et vaid 3% meestest ei soovinud üldse isaks saada. Enamasti sooviti kahte (48%) või kolme last (34%). Samas jääb tegelik laste arv soovitud laste arvust maha. Kõige enam nimetasid mehed soovitud laste puudumise põhjusena muret kindla töökoha (63%), elukoha, elamistingimuste (66%) ja majandusliku toimetuleku (60%) pärast. Seega mõjutasid meeste otsust lapsi saada kõige rohkem majanduslik toimetulek ja töö. Samas näitas uuring, et Eesti mees on suhteliselt rahulolematu oma tööga, kuid rahul pereeluga (Themmas jt 2015a) ja Eesti mehed hindavad pereelu sageli tähtsamaks kui tööd (Sammul 2015).

Selles artiklis analüüsime meeste lapsesaamisplaanide seost sellega, kuidas ollakse rahul oma tööga ja tajutakse töökoha toetust peredele. Tahame välja selgitada, kui palju mõjutavad meeste lapsesaamisplaanide tööga seotud asjaolud.

Meeste töö- ja pereelu ühitamine

Perekonna loomine ja laste saamise soov võivad sõltuda tööga seotud asjaoludest. Nagu naistegi puhul, tekitab ka meeste pühendumus kodusele elule ajalise konkurentsi – töö- ja pereelu on tegevused, mis võistlevad teineteisega aja pärast. Samuti sõltuvad tööst pereelu korraldamise ressursid: raha ja aeg. Meeste töötingimused erinevad sageli naiste omadest. Näiteks on leitud, et nii füüsilise kui ka psüühilise töökeskkond on meestel keerulisem (Vogt, Krenn, 2007) ning seotud suurema ajalise survega kui naistel. Meeste motivatsiooni enam raha teenida on seostatud ka partnerlussuhetega. Nimelt

näitavad mitmed uuringud, et partneriga koos elavatel meestel on keskmiselt suurem sissetulek (Antonovics, Town 2004; Anspal jt 2010; Espenberg jt 2014). Lastega meeste kõrgemat palka on vahel seletatud ka positiivse diskrimineerimisega töökohal, sest pereisade pädevust ja panust hinnatakse kõrgemalt ning arvatakse, et nad on ära teeninud parema palga (Correll jt 2007).

Uuringud teistes riikides näitavad, et isade panus pereellu sõltub nende töö pingelisusest ja töögraafikust, laste vanusest, arvust ja soost (Marsiglio 1991; Brayfield 1995; Casper, O'Connell 1998). Eesti meeste seas tehtud uuringud osutavad, et eesti kodukeelega meestel ei sõltu tööle kulutatud aeg laste olemasolust, kuid vähemusrahvuste mehed panustavad laste olemasolul üle tunni aja päevas enam tasustatud tööle kui lasteta mehed (Nahkur, Espenberg 2013). Eestis on lastega meestel tööhõive ja aktiivsus tööturul suurem ning töötuse määr madalam kui lasteta meestel (Nahkur jt 2013). Lapse sünd tähendab meeste sageli palgatöökoormuse kasvu (Karu jt 2010), sest pere suurenevate kulutuste katmiseks suurendavad mehed töökoormust (O'Neill 2003; O'Dorchai 2008).

Kasearu (2013a, 2013b) on leidnud, et Eesti meeste ja naiste erinevused töö- ja pereelu konfliktitajumisel on väikesed, kuigi mehed tunnistavad mõnevõrra enam, et töö kannatab pere tõttu. Samast artiklist selgub, et ka tegurid, mis mõjutavad naiste ja meeste puhul töö- ja pereelu konfliktitajumist on sarnased: nii meeste kui ka naiste jaoks on oluline tööaja pikkus ja töö iseloom ning meeste puhul ei vähenda konfliktivõimalus oma tööd ise paindlikumalt korraldada.

Laste sünd toob kaasa riske, näiteks väiksemad sisetulekud, kahanenud konkurentsivõime tööturul, ajavaesus. Kultuuriteooria kohaselt on riskide tunnetus seotud sotsiaal-kultuurilise taustaga (Douglas, Wildavsky 1983) ehk rühma väärtustega. Väärtused on kollektiivselt jagatud (Wildavsky, Dake 1990; Dake 1991) ja iga rühm

(näiteks mehed) hoiab oma rühma identiteedi säilitamise huvides kinni enda jaoks olulisimast väärtustest. Kõige enam mõjutavad inimesi asjaolud, mis ohustavad nende põhiväärtusi. Näiteks kui karjäär on meeste identiteedi jaoks olulisem kui naistele ja see peaks kannatama lapsesaamise tõttu, siis on lapsesaamine meeste jaoks suurem risk kui naiste jaoks. Seega kui meeste ja naiste väärtused on erinevad, võib oodata ka erinevusi käitumises. Näiteks mõjutab väljavaade lapsevanemaks saada erinevalt meeste ja naiste karjääripüüdlusi ja -valikuid (Bass 2015). Seniste uuringute järgi on Eestis tööga seotud väärtused meestel ja naistel suhteliselt sarnased. Aastal 2011 hindasid naised meestega võrreldes mõnevõrra kõrgemalt vaid tööaja paindlikkust ja töö huvitavust, aga kõiki teisi asjaolusid peeti võrdselt tähtsaks (Rämmer 2013).

Uuringud näitavad, et inimeste tunnetatud avatus riskidele võimendab hirme (Marshall 2004; Barnshaw, Trainor 2010; Olofsson, Rashid 2011) ning on seotud individuaalse haavatavusega (Finucane jt 2000; Barnshaw, Trainor 2010; Wisner jt 2014). Riskide tunnetamist mõjutab subjektiivselt tunnetatud kontroll keskkonna üle. Väiksem kontroll, mis on sageli seotud ka madalama haridustaseme ja kesisema sissetulekuga, põhjustab suuremaid hirme ja sunnib ettevaatlikkusele. Uuringute kohaselt arvab enamik Eesti mehi, et mees peab olema pere peamine toitja (Sammul 2015), kuid just noorte, pereloomeeas meeste seas on palju neid, kellel on töö saamisega raskusi. Noored mehed on ka töökoha kindluse suhtes haavatavamad. Näiteks aastatel 2009–2010 toimunud majanduslanguse ajal oli noortel meestel nii Eestis kui ka mujal maailmas suurem oht jääda tööta ja meeste tööhõive vähenes rohkem kui naistel (Eamets 2011; Cho, Newhouse 2013). Seega võib arvata, et just noorte meeste lapsesaamisplaanid on tööturu suurema ebakindluse tõttu mõjutatud enam töökoha lapsesõbralikkusest.

Meeste lapsesaamisplaanid

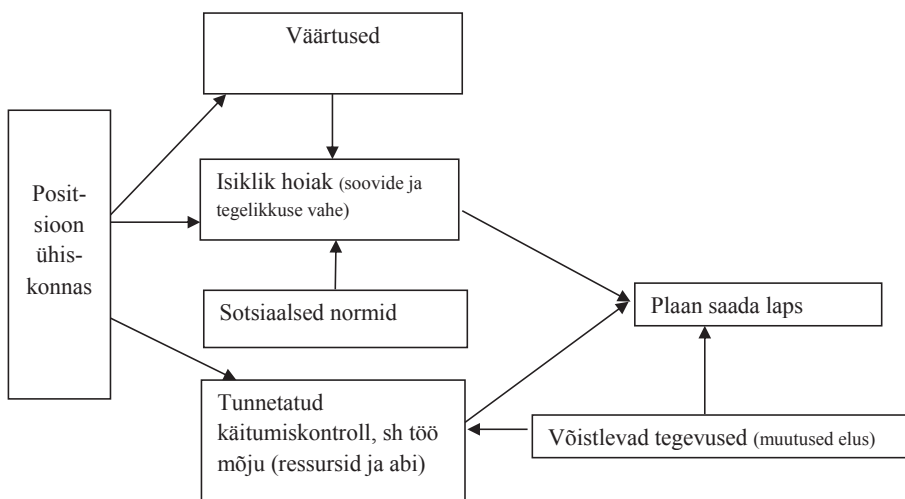
Euroopa riikide võrdlusest selgub, et mehed, kes elavad egalitaarsemate väärtustega riikides, soovivad saada enam lapsi kui need, kes elavad traditsioonilisemate väärtustega riikides (Puur jt 2008). Viimase 20 aasta jooksul on isaks saamise esmavastus kasvanud kõigis arenenud riikides, kuid postsotsialistlikes riikides, sh Eestis, on see endiselt väiksem kui Lääne-Euroopas. Eestis saavad mehed esimest korda isaks umbes 30aastaselt. Turumajanduse tingimustes on töö mõju naiste ja meeste sündimusele muutunud sarnasemaks ja tugevamaks võrreldes varasemate põlvkondadega (Billingsley jt 2014).

Ajzeni (1991) planeeritud tegevuse teooria võimaldab analüüsida pereinimeste plaane saada lapsi ja laste sündimust (Barber 2001). Selle teooria kohaselt mõjutavad inimeste plaane ja tegevust tunnetatud sotsiaalsed normid, indiviidi hoiakud ja tunnetatud raskused plaani elluviimisel. Teoorias on oluline osa ka käitumiskontrollil, mis on inimese subjektiivselt tunnetatud võimekus tulla toime seatud eesmärkide täit-

misega ning kõrvaldada takistused, mõjutades seeläbi nii plaane kui ka hilisemat tegevust. Ka individuaalsed hoiakud, tunnetatud normid ja käitumiskontroll avaldavad üksteisele mõju. Inimeste tunnetatud sotsiaalsed normid on seotud indiviidi hoiakutega ning mõjutavad koos käitumiskontrolliga käitumisplaanide. Siinses analüüsis huvitab meid kõige enam töökeskkonna mõju inimeste käitumiskontrolli komponendile. Nimelt eeldame, et tunnetatud toetus või tööst tulenevad raskused mõjutavad lapsesaamisplaanidega seotud käitumiskontrolli.

Artikli teoreetiline kontseptsioon põhineb Ajzeni (1991) ja Barberi (2001) mudeli kombinatsioonil (joonis 1), milles on arvestatud seni- seid uuringuid Eestis. Töökoha tajutud toetus lapsesaamisplaanile on osa käitumiskontrollist, mille mõju me selles artiklis püüamegi välja selgitada. Samas võtame arvesse ka isiklikke hoiakuid, tunnetatud sotsiaalseid norme ja võistlevaid tegevusi meeste elus koos väärtuste ja inimese enda positsiooniga ühiskonnas.

Töö võimalikust mõjust lapsesaamisplaanidele ja sündimuskäitumisele annavad aimu

Joonis 1. Uurimuse teoreetiline lähtekoht (inspireeritud Ajzeni (1991) planeeritud tegevuse teooriast ja Barberi (2001) uuringust)

varasemad uuringud. Näiteks on Ida-Euroopas isa tööga seotud asjaolud üks olulisimaid põhjuseid, miks soovitud lapse sündi edasi lükatakse või sellest hoopis loobutakse (Ainsaar 2011). Samuti näitavad uuringud, et tööga seotud ebakindlus, suur töökoormus või töötus vähendavad lapsevanemaks saamise tõenäosust (Schoen jt 1997; Liebroer 2009; Pailhé, Solaz 2012; Vignoli jt 2012). Eri riikides ja eri inimestele on see mõju siiski erinev. Tööga seotud asjaolud võivad mõjuda pärssivamalt enam tööle pühendunud ja kõrgema haridusega inimeste pereelule (Narusk, Kandolin 1997; Kaufman 2000; Schoen jt 1997; Schmitt jt 2012). Analüüsides töö- ja pereelu ühitamisest tulenevaid lapse sünni edasilükkamise põhjuseid Eestis, on Ainsaar (2013b) leidnud, et naistega võrreldes mõjutavad meeste lapsesaamissoove töö- ja pereelu ühitamisega seotud asjaolud vähem, kuid siiski.

Ka tööaja paindlikkus ja laste päevahoivu võimalused võivad sündimust mõjutada (Hill jt 2001; Hank, Kreyenfeld 2003; Ainsaar 2011; Baxter 2011). Senistest uuringutest Eestis teame, et töö- ja pereelu ühitamise probleemid mõjutavad enam just töötavate inimeste lapsesaamisplaanide, kuigi mehi mõnevõrra vähem kui naisi (Ainsaar 2013b). Sama uuring näitas, et 1999. aastaga võrreldes oli 2008. aastaks oluliselt vähenenud (eelkõige naiste seas levinud) mure, et väikeste laste vanemaid võidakse töökohal diskrimineerida. Märkimisväärselt vähem muretseti ka takistuste pärast, mida tööandjad võiksid lapse sünnile seada. Mure, et lapsed takistavad karjääri, oli sama oluline nii 1999. kui ka 2008. aastal. Samas olid lapsesaamishoiakud ja -plaanid ning mitmesugused sündi takistavad asjaolud omavahel tugevas korrelatsioonis. Lõplik mudel näitas, et lapsesaamisplaan sõltus üldisest hoiakust laste saamise suhtes ja partnerlusstaatuses. Ühelgi lapse sündi takistaval asjaolul ei olnud piisavalt tugevat otsest seost lapsesaamisplaaniga, aga nad kõik olid omavahel tugevalt seotud. Seega, inimesed, kes

ei plaaninud saada kahe aasta jooksul lapsi, tunnetasid enamasti, et neil on eri põhjuseid lükata edasi soovitud lapse saamine ja vastupidi.

Meetod

Analüüsitud andmed pärinevad Eesti meeste uuringust (Themas jt 2015), mis on 2014. aasta lõpus 16–54aastaste meeste hulgas läbi viidud esinduslik küsitlusuuring. Uuringu valim põhineb rahvastikuregistri andmetel. Küsitluse läbiviimiseks kasutati isetäidetavat veebiankeeti. Neil, kes ei saanud ankeeti arvutis täita, oli võimalik kasutada paberankeeti. Küsitlusele vastamise määr oli 46% ning kokku vastas küsitlusele üle 2000 mehe (Themas jt 2015b).

Selles artiklis kasutame lapsesaamisplaanide analüüsimiseks partneriga koos elavate töötavate meeste andmeid. Selliseid mehi oli kokku 1167. 5% (63) neist olid 16–24aastased, 34% (394) 25–34aastased, 39% (454) 35–44aastased ja 22% (256) 45–55aastased. 29% töötavatest ja partnerlussuhtes meestest ei olnud veel lapsi ja teistel oli 1–6 last. 34% partneriga koos elavatest töötavatest meestest oli kindel, et nad ei soovi enam lapsi, 28% ei osanud täpselt öelda, kas soovivad või mitte, 36% soovis kindlalt veel lapsi ja 3% oli partner lapseootel ja sooviti ka tulevikus lapsi, 2% oli partner lapseootel, kuid tulevikus enam lapsi ei soovitud.

Edasiseks analüüsiks jaotasime mehed lapsesaamissoovi järgi kaheks – need, kes ei soovinud kindlasti enam lapsi (34% + 2%), ja teised –, et analüüsida nende rühmade tausta ja lapsesaamissoovide seotust tööga. Rühm „Ei tea või ei ole kindel“ kuulub lapsi pigem soovijate, mitte lapse saamisest kindlalt loobujate hulka. 42% meestest oli juba soovitud laste arvu jagu lapsi olemas. Kuna soovide ja tegelikkuse vahe mõjutab ka perekäitumist, arvasime soovitud ja olemasolevate laste vahe ning lisasime selle ühe tunnuseks mudelisse. Uuritud meeste seas oli keskmine soovitud laste arv 2,6, tegelikult oli meestel keskmiselt 1,6 last (tabel 1).

Tabel 1. Analüüsis kasutatud tunnuste varieeruvus

		Min	Max	Keskmine või %	Standard- hälve
Normid ja plaanid	Vahe soovitud ja tegeliku laste arvu vahel	-3	7	1,0	1,17
	Ideaalne laste arv perekonnas üldiselt	0	18	2,6	0,80
Tööga seotud asjaolud	Töökoha toetus lastega peredele	5	20	16,1	4,94
	Rahulolu tööga	0	28	18,5	5,04
	Rahul töökoormusega (0 – ei ole, 1 – olen)	0	1	0,7	0,46
Ressursid ja abi saamise võimalused	Raskused arвете maksmisel (1 – alati, 5 – mitte kunagi)	1	5	4,2	1,03
	Rahulolu enda võimalustega tegelda las- tega (0 – ei kehti minu kohta, ei ole üldse rahul, 4 – täiesti rahul)	0	4	2,3	1,26
	Võimalik saada rahalist abi (0 – ei, 1 – jah)	0	1	1 = 66%	
	Võimalik saada abi laste kasvatamisel (0 – ei, 1 – jah)	0	1	1 = 79%	
	Rahulolu lastehoiuvõimalustega (0 – ei kehti minu kohta, ei ole üldse rahul, 4 – täiesti rahul)	0	4	1,9	1,49
	Rahulolu riigi toetusega lastele (0 – ei kehti minu kohta, ei ole üldse rahul, 4 – täiesti rahul)	0	4	1,5	1,04
Sotsiaal- demograa- filised tunnused	Vanus	17	55	37,6	8,45
	Rahul paarisuhtega (0 – ei ole, 1 – olen)	0	1	1 = 91%	
	Haridus (1 – algharidus või madalam, 7 – magistri-, doktorikraad)	1	7	3,9	1,59
	Kodule orienteeritus	0	8	5,7	1,51
	Muud elumuutused (0 – ei ole, 1 – on)	0	1	1 = 51,7	

Uuring võimaldab analüüsida töökoha toetust lastega peredele. Kuigi tegemist on subjektiivse tunnetuse mõõtmisega, on see isiklike otsuste puhul isegi tähtsam kui objektiivne olukord. Töökoha toetuse uurimiseks paluti meestel hinnata oma töökeskkonda ning vastata, kas 1) töökohas väärtustatakse töötajate peresid, 2) kas töökoht pakub lastega töötajatele võimalust töötada paindliku tööajaga, 3) kas töökoht pakub lastega töötajatele soodustusi, näiteks vabad päevad, lastehoid, üritused lastele ja peredele, 4) kas tööandja maksab toetust lapse sünni korral, 5) kas tööandja arvestab meeste isikliku ja pereeluga ning võimaldab vajaduse korral tööajal töölt ära küsida. Vastuseid sai anda viiepunktilisel skaalal, kus 4 tähendas, et töökoht teeb seda suurel määral, ja 0, et üldse mitte. Nende tunnuste väärtuste liitmisel saadi uus tunnus, mille väärtus jäi vahemikku 0–20, kus 20 tähendas, et töökoht toetab mitmekülselt lastega peresid, ja 0, et mitte mingit toetust ei ole.

Samuti küsisime meestelt, kuivõrd on nad rahul praeguse tööga. Küsimused puudutasid nende (palga)tööd, töökoormust, töö tasustamist, karjääri- ja arenguvõimalusi, sissetulekut ja töösuhte kindlust praegusel töökohal. Nendest küsimustest moodustati tööga rahulolu koondindeks, mis oli vahemikus 0–28 punkti (tabel 1). Kuna meeste perekäitumist on seostatud ka töökoormusega, lisasime analüüsi meeste rahulolu enda töökoormusega. Nimelt võistlevad kodune elu ja töökoormus teineteisega aja nimel.

Järgmise tunnuste rühma moodustavad laste kasvatamisega seotud raskused ja abi saamise võimalus. Eeldame, et raskused vähendavad meeste soovi veel lapsi saada ning abi saamise võimalus leevendab raskusi. Majanduslike ressursside mõõtmiseks kasutasime teavete arvete maksimisega kaasnevate raskuste kohta, mis võimaldab selekteerida pered, kes on suuremates majanduslikes raskustes. Teine oluline ressurss laste kasvatamiseks on aeg. Uuringus

küsitati meestelt, kui rahul nad on enda võimalustega tegelda lastega. Peale enda ressursside võivad pered kasutada ka abi teistest allikatest. Seega lisasime mudelisse teabe selle kohta, kuidas hinnatakse enda võimalusi saada rahalist abi ja abi laste kasvatamisel, nt „Kas Teil on võimalik vajadusel saada rahalist abi, nt vanematelt, sugulastelt, sõpradelt, tuttavatelt, naabritelt jt?“, „Kas Teil on võimalik vajadusel saada abi laste kasvatamisel või hoidmisel (nt vanematelt, sugulastelt, sõpradelt)?“. Tulemused kodeeriti nii, et need, kes väitsid, et saavad abi, tähistati koodiga 1, ja teised, kes ei saanud abi, ei teadnud abi saamise võimalusi või ei tahtnud abi saada, märgiti 0ga. Riigi ja omavalitsusega seotud võimalustest on kõige olulisemad laste päevahoid ja riigi toetus lastega peredele (Ainsaar 2013a). Seega lisasime analüüsi ka rahulolu lastehoiu-võimaluste ja riigi makstava lastetoetusega.

Teooria järgi mõjutavad lapsesaamisotsust muu hulgas isiklikud hoiakud ja sotsiaalsed normid. Sotsiaalseid norme mõõtsime küsimusega „Milline on Teie arvates ideaalne laste arv perekonnas?“. Isiklikku hoiakut laste saamise või mittesaamise suhtes võimaldab mõõta küsimus „Mitu last kokku Te endale elu jooksul sooviksite?“.

Lisasime mudelisse ka muid lapse saamist mõjutavaid ja inimese sotsiaaldemograafilist tausta kirjeldavaid asjaolusid, nagu rahulolu paarisuhtega, haridus, vanus. Varasemad uuringud on näidanud, et ka meeste üldine eluorientatsioon ja väärtused mõjutavad viljakuskäitumist (Schoen jt 1997; Ainsaar, Oras 2000). Seega kaasati analüüsisse ka tunnus, mis näitab meeste pühendumist kodule. Kodule rohkem pühendunuteks loeti mehed, kes nõustusid väidetega „Kõige tähtsam on mulle perekond, töö jääb mõnikord tagaplaanile“ ja „Pere on minu jaoks tähtis eneseteostuse viis“. Kodule pühendumise indeksi tarbeks liideti kahe väite tulemused.

Võistlevad tegevused võivad mõjutada lapse saamise ajastust ja plaane (Barber 2001).

Seetõttu kasutasime oma analüüsis uuringust saadud teavet kolme alternatiivse tegevuse kohta: kavatsus minna (edasi) õppima (sh enesetäiendus), alustada ettevõtlusega ja/või vahetada töökohta. Neid kõiki mõõdeti „jah/ei“ variandina ning nende baasil moodustati uus tunnus „Muutused“. Kui vastajal oli mõni alternatiivsetest tegevustest plaanis, on see märgitud 1ga, ja kui ei olnud, siis 0ga.

Kuna nimetatud tunnused olid omavahel tihedalt seotud (Ainsaar 2013b), kasutasime andmete analüüsimiseks regressioonimudelit.

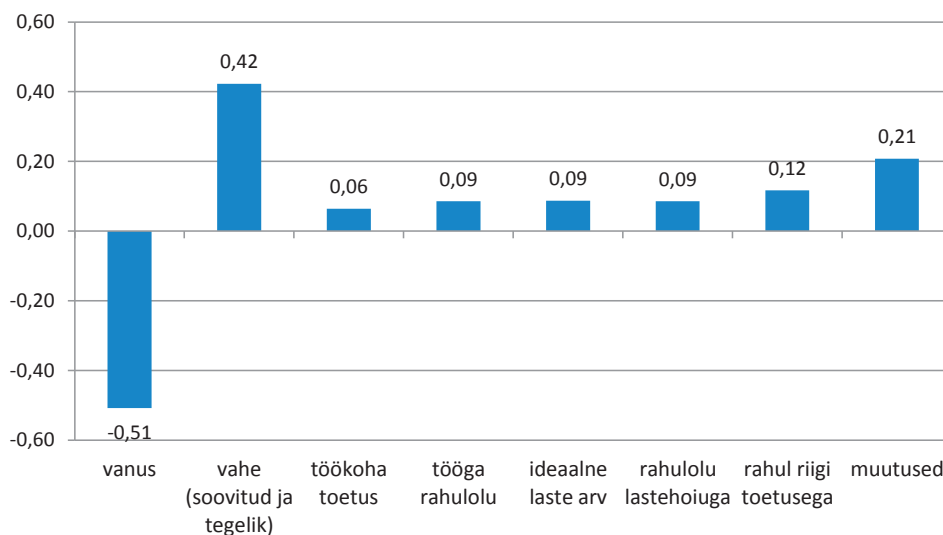
Tulemused

Keskmiselt soovisid Eesti mehed saada elu jooksul 2,7 last, mida on mõnevõrra rohkem, kui on leitud Eesti naiste kohta (Testa 2012; Lippus jt 2015). Eesti meeste suuremat soovi lapsi saada on näidanud ka varasemad uuringud (Ainsaar 2013b). 87% meestest, kes plaanis veel lapsi

saada, väitis, et see võiks juhtuda lähima viie aasta jooksul. Vaid 9% ei teadnud täpsemat aega ning 3,5% arvas, et see juhtub hiljem kui viie aasta pärast.

Kõigepealt analüüsisime seoseid nende näitajate vahel, mis on seotud sooviga mitte saada rohkem lapsi (joonis 2). Kõige tugevam seos lapse mittesoovimisega on sellistel demograafilistel tunnustel nagu vanus ning soovitud ja olemasolevate laste arvu vahe. Uuringust ilmneb, et soov lapsi saada väheneb vanusega ning juhul, kui soovitud arv lapsi on juba olemas või on laste arv lähedane soovitud. Ka mehed, kes usuvad, et ideaalne laste arv ühiskonnas on väike, peavad ise vähem plaani lapsi saada.

Lapsesaamisplaaniga on seotud ka töökohta toetus laste kasvatamisele ja tööga rahulolu. Mehed, kes usuvad, et nende töökoht toetab vähem lastega peresid, plaanivad ka ise väiksema tõenäosusega veel lapsi saada. Samuti on tööga rahulolematust seotud väiksema sooviga

Joonis 2. Seosed (korrelatsioonikordajad) laste mittesaamise plaani ja muude tunnuste vahel. (Esitatud on ainult statistiliselt olulised seosed. Mida pikem on tulp, seda tugevam on seos. Positiivse seose korral on tulp positiivsete väärtuste alas, negatiivse seose korral negatiivsete väärtuste alas.)

Tabel 2. Lapse mittedaamise ning normide, tööga seotud asjaolude ja teiste tunnuste seos (logistiline regressioon, riski suhe)

		Mudel 1	Mudel 2	Mudel 3
Normid ja plaanid	Vahe soovitud ja tegeliku laste arvu vahel	0,413 ***	0,419 ***	0,536 ***
	Ideaalne laste arv perekonnas üldiselt	0,947	0,939	0,677 ***
Tööga seotud asjaolud	Töökoha toetus lastega perele	1,002	1,004	1,014
	Rahulolu tööga	0,959 ***	0,983	0,984
	Rahul töökoormusega	1,068	1,082	0,980
Ressursid ja abi saamise võimalused	Raskused arвете maksmisel (1 – alati, 5 – mitte kunagi)		0,875 **	0,863 **
	Rahulolu enda võimalustega tegelda lastega		1,035	1,063
	Võimalik saada rahalist abi		0,672 ***	0,868
	Võimalik saada abi laste kasvatamisel		0,423 ***	0,751
	Rahulolu lastehoiuvõimalustega		0,926	0,976
	Rahulolu riigi toetusega lastele		0,914	0,969
Sotsiaaldemograafilised tunnused	Vanus			1,154 ***
	Rahul paarisuhtega			1,605
	Haridus			0,880 ***
	Kodule orienteeritus			1,070
	Muud elumuutused			0,611 ***
Nagelkerke R ²		0,224	0,282	0,460

Märkus. *** $p < 0,05$, ** $p < 0,1$.

lapsi juurde saada. Loogilise tulemuse annab ka riigipoolse abi hindamine – meestel, kes peavad lapsehoiu tingimusi ja riigi toetust kehvemaks, on väiksem soov veel lapsi saada. Seevastu üllatuslik on lapsesaamissoovi seos plaanitavate elumuutustega. Nimelt mehed, kelle teistes eluvaldkondades on vähem muutusi, plaanivad ka väiksema tõenäosusega lapsi saada.

Teised analüüsitud tunnused ei olnud Eesti 17–55aastaste töötavate ja partnerluses elavate meeste puhul seotud sooviga rohkem lapsi mitte saada. Seega ei moodustanud töökoormus, majanduslikud raskused, enda võimalused lastega tegelda, sugulastelt ja tuttavatelt rahalise ja kasvatusabi saamine, paarisuhtega rahulolu, haridus ega kodule orienteeritus meeste lapsesaamisplaaniga korrelatsiooniseoseid.

Ühiskonnas on sageli oluline mitme tunnuse koosmõju. Analüüsides meeste plaani lapsi mitte saada regressioonimudeli abil, saame kontrollida kõigi nende tunnuste mõju laste mittesoovimisele ka vastastikmõju korral (tabel 2).

Esimeses mudelis on arvesse võetud ainult sotsiaalseid norme, soovitud ja tegeliku laste arvu vahet ning tööga seotud asjaolusid. Mudel toetab juba korrelatsioonianalüüsist saadud tulemust, et väiksem vahe soovitud ja olemasolevate laste arvu vahel vähendab lapsesaamisplaane. Sama teeb ka tööga rahulolematus. Oma mõjult on soovitud ja tegeliku laste arvu vahe siiski tööga rahulolematusest kaks korda tugevam. Töökoha toetus lastega peredele ei ole tunnuste ühismudelis lapsesaamisplaaniga enam seotud.

Teises mudelis lisasime analüüsi ressursi ja abiga seotud tunnused. Ilmneb, et lisatunnuste kaasamisega kaob ära tööga rahulolu mõju meeste lapsesaamisplaanidele. Ka töökoha toetav hoiak ja rahulolu töökoormusega ei mõjuta meeste lapsesaamisplaane. Ressursside ja abi saamise võimalustega seotud tunnuste arvessevõtmisel muutuvad soovitud ja tegeliku laste arvu vahe kõrval kõige olulisemaks tunnuseks rahalise abi

ja laste kasvatamise abi saamise võimalused. Mehed, kes usuvad, et neil on vähem abi saada, on ka ettevaatlikumad lapsesaamisplaanides. Samuti plaanivad vähem lapsi need, kellel on majanduslikud raskused.

Kolmandasse mudelisse lisasime sotsiaal-demograafilisi tunnuseid: meeste vanuse, hariduse, paarisuhtega rahulolu, planeeritavad muutused teistes elusfäärides ja kodule orienteerituse. Neist tunnustest osutusid vanus, haridus ja planeeritavad elumuutused olulisteks lapsesaamisplaani mõjutavateks asjaoludeks. Lapsi plaanivad vähem vanemad ja madalama haridusega mehed ning need mehed, kelle teistes eluvaldkondades on kavas vähem muutusi, nagu õpingute alustamine või töökoha vahetus. Endiselt mõjutas lapsesaamisplaane soovitud ja juba saadud laste arvu vahe, kuid demograafilisi tunnuseid arvestades muutus oluliseks ka ideaalne laste arv. Mida väiksemaks peeti ideaalset laste arvu, seda vähem plaanisid mehed ka ise lapsi juurde saada. Tööga seotud tunnused ei olnud olulised lapsesaamisplaani mõjutajad, kuid rahalised raskused jäid endiselt lapsesaamissoovi vähendavaks asjaoluks.

Kokkuvõte ja arutelu

Artikli eesmärk oli analüüsida, kuidas mõjutab meeste töökeskkonna lapsesõbralikkus nende lapsesaamisplaane. Tulemused näitasid, et kui otsida ainult kahepoolset seost laste saamise ja töökeskkonna peresõbralikkuse vahel või laste saamise ja tööga rahulolu vahel, on töökoha tunnustel oluline seos lapsesaamisplaaniga. Samas selgus, et see seos kaob, kui võtta arvesse teisi tunnuseid ja inimese sotsiaalset tausta.

Kõige enam on lapsesaamisplaani seotud demograafiliste näitajatega. Nimelt on kindlamad laste soovijad nooremad, seni vähemate lastega, kuid samas endale enam lapsi soovivad mehed, kelle isiklik lapsesaamisplaani ei ole veel täidetud. Kuna enamik lapsi sünnib Eestis soovitud ja planeeritud (Ainsaar, Themmas 2015), on

põhjust arvata, et soovitud laste arv on oluline tunnus ka tegeliku demograafilise käitumise puhul.

Keerulisemad mudelid lubavad väita, et ka sotsiaalsed normid mõjutavad sündimuskäitumist. Nimelt oli meestel, kes usuvad, et ideaalne laste arv on väiksem, vähem plaanis ka ise lapsi saada. Tööga otseselt seotud tunnused ei olnud viimases, sotsiaaldemograafiliste tunnustega mudelis (tabel 2, mudel 3) olulised lapsesaamisplaani mõjutajad, kuid oluliseks muutusid rahalised raskused, mis vähendasid lapsesaamissoovi. Selline tulemus võib tuleneda asjaolust, et töö on meeste jaoks seotud rahalise sissetulekuga ning rahalise olukorra arvestamisel muutuvad teised tööga seotud aspektid meeste jaoks vähem tähtsaks mõjuriks. Meeste jaoks on laste planeerimisel sissetulek nii oluline, et selle kõrval töökoha lapsesõbralikud tegevused mõjule ei pääse. Samuti võib põhjus olla selles, et paremat sissetulekut võimaldavad töökohad on ka ise peresõbralikumad.

Lapsi plaanivad vähem vanemad, madalama haridusega mehed ja need mehed, kelle elus on plaanis vähem muutusi. Ka varasemad uuringud (Ainsaar 2013b) on näidanud, et noortel on lapse saamise suhtes positiivsemad hoiakud. Analüüsisist ilmnes, et see ei tulene soovitud ja tegeliku laste arvu vahest. Seega ei soovi vanemad mehed vähem lapsi, kuna nad on kohanenud tegeliku olukorraga, nagu on varem väidetud (vt Iacovou, Tavares 2011). Kuna Eesti noored mehed soovivad endale keskmiselt vähem lapsi kui vanemad (Ainsaar, Themis 2015), peab julgem lapsesaamisplaani olema seotud teiste mudeli tunnuste kaasmõjuga, näiteks sellega, et noored mehed tunnetavad raskusi ja takistusi vähem kui vanemad mehed.

Ka alternatiivsete plaanide mõju lapsesaamisplaanile andis üllatava tulemuse. Nimelt peaksid alternatiivsed eluplaanid vähendama lapsesaamisplaani, kuid meie tulemused näitavad vastupidist. Seda võib seletada meeste üldise aktiivsusega: aktiivsemas elufaasis

inimesed on ka enam avatud laste saamisele. Teisisõnu, laste saamine ja muud elumuutused ei ole meeste jaoks teineteist välistavad. Väiksem tunnetatud haavatavus majanduslike või töökeskkonnariskide suhtes ning riskijulgus muudes elusfäärides laienevad ka lapsesaamisplaanidele.

Orienteeritus kodule ja rahulolu paarisuhetega ei osutunud olulisteks lapsesaamisplaani mõjutajateks, kui võtta arvesse kõiki teisi asjaolusid. See võib tuleneda sellest, et valdav osa meestest (94%) oli rahul paarisuhetega ja enamik paarisuhtes olevatest töötavatest meestest oli ka kodule orienteeritud. Seega oli tunnuste variatiivsus suhteliselt väike.

Töö järgmise etapina oleks huvitav sama seost uurida ka naiste puhul, sest naised võivad meestest palju suurema hoolduskoormuse tõttu olla töökoha lapsesõbralikkuse ja teiste tööomaduste suhtes meestest tundlikumad.

Eesti meeste uuringut rahastas Eesti säästva arengu komisjon koostöös Riigikantsleiga ja see valmis Euroopa sotsiaalfondi kaasrahastamisel. Tööd artikliga on toetanud ETFi grant GSHUH93559355.

Kirjandus

Ainsaar, M. (2011). Lapse saamise ajastamine ja laste arv. Sündimustrendid Euroopas. – *Akadeemia*, 12, 2330–2351.

Ainsaar, M. (2013a). Eestlaste ja vähemusrahvuste esindajate erinevad probleemid töö- ja pereelu ühitamisel ja hoiakud perepoliitika suhtes. – *Vähemusrahvustest inimeste töö- ja pereelu ühitamise võimaluste analüüs*. Tartu: Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE, Tartu Ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut, 126–134. https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_analuusid/Sotsiaalvaldkond/vahemusrahvuste_raport_loplik.pdf (01.01.2017).

Ainsaar, M. (2013b). Töö- ja pereelu ühitamise raskused kui sündimust vähendav tegur Eestis Ajzeni planeeritud tegevuse teooria mudelis. – *Ariadne Lõng*, 13 (1), 1–10.

Ainsaar, M.; Oras, K. (2000). Mida ootab noor pere riigi perepoliitikalt. – *Laste- ja perepoliitika Eestis ja Euroopas*. Toim. M. Ainsaar. Tartu: rahvastikuminiistri büroo, 134–152.

Ainsaar, M.; Themas, A. (2015). Pere ja lapsed. – *Eesti meeste hoiakute ja käitumise uuring: tervis, haridus, tööhõive, ränne ja pereloom*. Toim. A. Themas jt. Tartu: Tartu Ülikool, 19–32. https://riigikantselei.ee/sites/default/files/riigikantselei/uuringud/meeste_uuring_2015_lopparuanne.pdf (01.01.2017).

Ajzen, I. (1991). *Attitudes, personality, and behavior*. Milton Keynes: Open University Press.

Anspal, S.; Kraut, L.; Rõõm, T. (2010). *Sooline palgalõhe Eestis*. Tallinn: Eesti Rakendusuuringute Keskus CENTAR, Poliitikauuringute Keskus PRAXIS. <http://www.centar.ee/uus/wp-content/uploads/2010/03/2.-Empiiriline-anal%C3%BC%C3%BCs.pdf> (01.01.2017).

Antonovics, K.; Town, R. (2004). Are all the good men married? Uncovering the sources of the marital wage premium. – *The American Economic Review*, 94 (2), 317–321.

Bagozzi, R. P. (1992). The self-regulation of attitudes, intentions, and behavior. – *Social Psychology Quarterly*, 55 (2), 178–204.

Barber, J. S. (2001). Ideational influences on the transition to parenthood: Attitudes toward childbearing and competing alternatives. – *Social Psychology Quarterly*, 64 (2), 101–127.

Barnshaw, J.; Trainor, J. (2010). Race, class and capital amidst the hurricane Katrina diaspora. – *The sociology of Katrina: Perspectives on a modern catastrophe*. Ed. D. L. Brunson, D. Overfelt, J. S. Picou. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 91–105.

Bass, B. C. (2015). Preparing for parenthood? Gender, aspirations, and the reproduction of labor market inequality. – *Gender & Society*, 29 (3), 362–385.

Baxter, J. (2011). Flexible work hours and other job factors in parental time with children. – *Social Indicators Research*, 101 (2), 239–242.

Berrington, A. (2004). Perpetual postponers? Women's, men's and couple's fertility intentions and subsequent fertility behaviour. – *Population Trends*, 117, 9–19.

Billingsley, S.; Puur, A.; Sakkeus, L. (2014). Jobs, careers, and becoming a parent under state socialist and market conditions: Evidence from Estonia 1971–2006. – *Demographic Research*, 30, 1733–1768.

Brayfield, A. (1995). Juggling jobs and kids: The impact of employment schedules on fathers' caring for children. – *Journal of Marriage and the Family*, 57 (2), 321–332.

Casper, L. M.; O'Connell, M. (1998). Work, income, the economy, and married fathers as child-care providers. – *Demography*, 35 (2), 243–250.

Cho, Y.; Newhouse, D. (2013). How did the great recession affect different types of workers? Evidence from 17 middle-income countries. – *World Development*, 41, 31–50.

Correll, S. J.; Benard, S.; Paik, I. (2007). Getting a job: Is there a motherhood penalty? – *American Journal of Sociology*, 112 (5), 1297–1338.

Dake, K. (1991). Orienting dispositions in the perception of risk: An analysis of contemporary worldviews and cultural biases. – *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 22 (1), 61–82.

Douglas, M.; Wildavsky, A. (1983). *Risk and culture: An essay on the selection of technological and environmental dangers*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.

Eamets, R. (2011). Tööturg, tööturu paindlikkus ja majanduskriis Balti riikides. *Eesti Inimarengu Aruanne 2010/2011*. Inimarengu Balti rajad: muutuste kaks aastakümnet. Tallinn: Eesti Koostöö Kogu, 75–82.

Espenberg, K.; Aksen, M.; Lees, K.; Puolokainen, T. (2014). *Palgaerinevuste statistika parem kättesaadavus soolise palgaerinevuse analüüs*. Tartu: Tartu Ülikool.

- http://www.ec.ut.ee/sites/default/files/ec/palgalohe_uuring_loppraport.pdf (01.01.2017).
- Finucane, M. L.; Slovic, P.; Mertz, C. K.; Flynn, J.; Satterfield, T. A. (2000). Gender, race, and perceived risk: The 'white male' effect. – *Health, Risk & Society*, 2 (2), 159–172.
- Greene, M. E.; Biddlecom, A. E. (2000). Absent and problematic men: Demographic accounts of male reproductive roles. – *Population and Development Review*, 26 (1), 81–115.
- Hank, K.; Kreyenfeld, M. (2003). A multilevel analysis of child care and women's fertility decisions in Western Germany. – *Journal of Marriage and Family*, 65 (3), 584–596.
- Hill, E. J.; Hawkins, A. J.; Ferris, M.; Weitzman, M. (2001). Finding an extra day a week: The positive influence of perceived job flexibility on work and family life balance. – *Family Relations*, 50 (1), 49–58.
- Iacovou, M.; Tavares, L. P. (2011). Yearning, learning, and conceding: Reasons men and women change their childbearing intentions. – *Population and Development Review*, 37 (1), 89–123.
- Karu, M.; Kallaste, E.; Kraut, L.; Rõõm, T.; Turk, P.; ... (2010). Sooline palgalõhe Eestis: Poliitikameetmete analüüs. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis, Eesti Rakendusuuringu Keskus CentAR. http://www.praxis.ee/fileadmin/tarmo/Projektid/Too-ja_Sotsiaalpoliitika/4_raport.pdf.
- Kasearu, K. (2013a). Eestlaste ja vähemusrahvuste esindajate töö- ja pereelu konflikt Eestis. Vähemusrahvustest inimeste töö- ja pereelu ühitamise võimaluste analüüs. Tartu: Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE, 135–144. https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_analuusid/Sotsiaalvaldkond/vahemusrahvuste_raport_loplik.pdf (01.01.2017).
- Kasearu, K. (2013b). Väärtused vähemusrahvustest naiste ja meeste jaoks pere- ja tööelus. Vähemusrahvustest inimeste töö- ja pereelu ühitamise võimaluste analüüs. Tartu: Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE, 78–87. http://www.ec.ut.ee/sites/default/files/www_ut/vahemusrahvuse_raport_25.09.2013.pdf (01.01.2017).
- Kaufman, G. (2000). Do gender role attitudes matter? Family formation and dissolution among traditional and egalitarian men and women. – *Journal of Family Issues*, 21 (1), 128–144.
- Liefbroer, A. C. (2009). Changes in family size intentions across young adulthood: A life-course perspective. – *European Journal of Population / Revue européenne de Démographie*, 25 (4), 363–386.
- Lippus, H.; Laanpere, M.; Part, K.; Ringmets, I.; Rahu, M.; ... (2015). Eesti naiste tervis 2014 – seksuaal- ja reproduktiivtervis, tervisekäitumine, hoia- kude ja tervishoiuteenuste kasutamine. Tartu: Tartu Ülikooli naistekliinik.
- Maio, G. R.; Olson, J. M. (1995). Relations between values, attitudes, and behavioral intentions: The moderating role of attitude function. – *Journal of Experimental Social Psychology*, 31 (3), 266–285.
- Marshall, B. K. (2004). Gender, race, and perceived environmental risk: The "white male" effect in cancer alley, LA. – *Sociological Spectrum*, 24 (4), 453–478.
- Marsiglio, W. (1991). Paternal engagement activities with minor children. – *Journal of Marriage and the Family*, 53 (4), 973–986.
- Miller, W. B.; Pasta, D. J. (1995). Behavioral intentions: Which ones predict fertility behavior in married couples? – *Journal of Applied Social Psychology*, 25 (6), 530–555.
- Nahkur, O.; Espenberg, K. (2013). Vähemusrahvustest meeste ja naiste ajakasutus. Vähemusrahvustest inimeste töö- ja pereelu ühitamise võimaluste analüüs. Tartu: Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE, 49–56. https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_analuusid/Sotsiaalvaldkond/vahemusrahvuste_raport_loplik.pdf (01.01.2017).
- Nahkur, O.; Espenberg, K.; Puolokainen, T. (2013). Vähemusrahvustest mehed ja naised Eesti tööturul. Vähemusrahvustest inimeste töö- ja pereelu ühitamise võimaluste analüüs. Tartu: Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE, 57–71. https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Ministeerium_kontaktid/Uuringu_ja_analuusid/Sotsiaalvaldkond/vahemusrahvuste_raport_loplik.pdf (01.01.2017).
- Narusk, A.; Kandolin, I. (1997). Social well-being and gender: Post-Soviet Estonia and the welfare state Finland. – *Scandinavian Journal of Social Welfare*, 6 (2), 127–136.
- O'Dorchai, S. (2008). Pay inequality in 25 European countries. ULB–Université Libre de Bruxelles. http://www.researchgate.net/profile/Sile_ODorchai/publication/4810772_Pay_inequality_in_25_European_countries/links/0c960524e708f6778c000000.pdf (01.01.2017).

- Olofsson, A.; Rashid, S. (2011). The white (male) effect and risk perception: Can equality make a difference? – *Risk Analysis*, 31 (6), 1016–1032.
- O'Neill, J. (2003). The gender gap in wages, circa 2000. – *American Economic Review*, 93 (2), 309–314.
- Pailhé, A.; Solaz, A. (2012). The influence of employment uncertainty on childbearing in France: A tempo or quantum effect? – *Demographic Research*, 26, 1–40.
- Puur, A.; Oláh, L. S.; Tazi-Preve, M. I.; Dorbritz, J. (2008). Men's childbearing desires and views of the male role in Europe at the dawn of the 21st century. – *Demographic Research*, 19, 1883–1912.
- Quesnel-Vallée, A.; Morgan, S. P. (2003). Missing the target? Correspondence of fertility intentions and behavior in the U.S. – *Population Research and Policy Review*, 22 (5-6), 497–525.
- Rämmer, A. (2013). Tööväärtused töö ja pereelu ühendajana. – *Vähemusrahvustest inimeste töö- ja pereelu ühitamise võimaluste analüüs*. Tartu: Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE, 78–87. [skytte.ut.ee/sites/default/files/www_ut/vahemusrahvuse_raport_25.09.2013.pdf](https://www.ut.ee/sites/default/files/www_ut/vahemusrahvuse_raport_25.09.2013.pdf).
- Sammul, M. (2015). Töötamine. – *Eesti meeste hoiakute ja käitumise uuring: tervis, haridus, tööhõive, ränne ja pereloom*. Toim. A. Themas jt. Tartu: Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE, Tartu Ülikool, 32–45. https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/Failid/meeste_uuring_2014_raport.pdf (01.01.2017).
- Schmitt, A.; Zacher, H.; Frese, M. (2012). The buffering effect of selection, optimization, and compensation strategy use on the relationship between problem solving demands and occupational well-being: a daily diary study. – *Journal of Occupational Health Psychology*, 17 (2), 139–149.
- Schoen, R.; Kim, Y. J.; Nathanson, C. A.; Fields, J.; Astone, N. M. (1997). Why do Americans want children? – *Population and Development Review*, 23 (2), 333–358.
- Testa, M. R. (2012). Family sizes in Europe: Evidence from the 2011 Eurobarometer survey. Vienna: Vienna Inst. of Demography. http://www.oew.ac.at/vid/download/edrp_2_2012.pdf (01.01.2017).
- Themas, A.; Ainsaar, M.; Soo, K.; Uusküla, A.; Tarum, H.; ... (2015a). *Eesti meeste hoiakute ja käitumise uuring: tervis, haridus, tööhõive, ränne ja pereloom*. Tartu: Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE, Tartu Ülikool. https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/Failid/meeste_uuring_2014_raport.pdf (01.01.2017).
- Themas, A.; Hendrikson, R.; Ainsaar, M. (2015b). *Uuringu meetoodika. – Eesti meeste hoiakute ja käitumise uuring: tervis, haridus, tööhõive, ränne ja pereloom*. Toim. A. Themas jt. Tartu: Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE, Tartu Ülikool. https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/Failid/meeste_uuring_2014_raport.pdf (01.01.2017).
- Thomson, E. (1997). Couple childbearing desires, intentions, and births. – *Demography*, 34 (3), 343–354.
- Thomson, E.; McDonald, E.; Bumpass, L. L. (1990). Fertility desires and fertility: Hers, his, and theirs. – *Demography*, 27 (4), 579–588.
- Vignoli, D.; Drefahl, S.; De Santis, G. (2012). Whose job instability affects the likelihood of becoming a parent in Italy? A tale of two partners. – *Demographic Research*, 26, 41–62.
- Vogt, M.; Krenn, M. (2007). Working environment risks and other job-related stress factors in Austria. Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/ewco/surveys/AT0503SR01/AT0503SR01.pdf (01.01.2017).
- Wildavsky, A.; Dake, K. (1990). Theories of risk perception: Who fears what and why? – *Daedalus*, 19 (4), 41–60.
- Wisner, B.; Blaikie, P.; Cannon, T.; Davis, I., (2004). *At risk: Natural hazards, people's vulnerability and disasters*. London, New York: Routledge.